

Henryk Olszar

"Socjalizm i komunizm potępiony przez papieży", red. A. Maniecka, Sandomierz 2009 : [recenzja]

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 43/1, 213-214

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Peter Godman, *Tajne akta. Hitler i Watykan*, Bielsko-Biała 2009, 351 s.

„Czasy kryzysu (...) pozwalają nam ocenić ludzkie serca i charaktery, zarówno dusz dzielnych, jak i słabych. Właśnie w takich czasach ujawniają one swą prawdziwą wielkość i jasne staje się, czy dorosły do swego powołania, do swojej misji. Obecnie żyjemy w jednym z takich czasów kryzysu” (Kardynał Eugenio Pacelli, 13 VII 1937 r., *Sa Sain-teté Pie XII. Discours et panégyriques 1931-1938*, Paris 1939, s. 383). Od 1990 r. toczy się proces beatyfikacyjny Piusa XII – autora tych słów. Od lat trwa gorąca dyskusja, w której jedni nazywają go „wielkim sługą pokoju”, inni papieżem Hitlera, biernym wobec hitlerowskich zbrodni i w obliczu zagłady Żydów. Dyskusja ta nie jest wolna od uproszczeń, nieprawdziwych wnioskowań, nieudokumentowanych hipotez, fałszywych oskarżeń. Profesor uniwersytecki Peter Godman oparł swą książkę pt. *Tajne akta. Hitler i Watykan* na dokumentach z lat 30. i 40. XX wieku watykańskiego Sekretariatu Stanu oraz Najwyższej Kongregacji Świętego Oficjum, niedawno udostępnionych historykom. W przejrzysty, przystępny sposób przedstawia politykę Kościoła wobec Trzeciej Rzeszy oraz jej uwarunkowania, stosunek do hitleryzmu papieża Piusa XI, sekretarza stanu kardynała Eugenio Pacellego (późniejszego Piusa XII), Episkopatu Niemiec, członków Kurii rzymskiej, pracowników watykańskiej dyplomacji, Kongregacji Świętego Oficjum i księży jezuitów, którym papież zlecił analizę ideologii nazistowskiej. Autor zagląda za kulisy polityki Watykanu, analizuje motywy, wybory i działania poszczególnych osób dramatu w skomplikowanej sytuacji politycznej, społecznej i wewnątrzkościelnej. Książka, podzielona na czternaście części, nie przynosi jednoznacznej odpowiedzi – nie oskarża i nie gloryfikuje. Zmusza do zastanowienia. Autor dołączył do niej cztery załączniki, przedstawiające 1) listę tez nacjonalizmu, rasizmu i totalitaryzmu; 2) tezy, które należy bezwzględnie potępić – rasizm, nacjonalizm, komunizm i totalitaryzm; 3) zestawienie przez Święte Oficjum własnego projektu potępienia z encykliką *Mit brennender Sorge* („Z palącą troską”); 4) instrukcję Piusa XI dla katolickich uniwersytetów i seminariów, zalecającą odpieranie niedorzecznych dogmatów na temat rasy i czystości krwi.

Socjalizm i komunizm potępiony przez papieży, red. A. Maniecka, Sandomierz 2009, 296 s.

Kościół katolicki od samego początku potępiał ideologię socjalistyczną i komunistyczną. Papieże, teologowie i publicyści katoliccy podejmowali w swych wystąpieniach problem komunizmu, socjalizmu i nihilizmu jako ideologii zagrażających Kościołowi, państwu i cywilizacji. Wybrane pisma katolickich autorów na ten temat stanowią treść tego opracowania, które ukazało się w serii „Roma locuta...”. Książka zawiera wybrane encykliki papieży (część I): Leona XIII (o sekcje socjalistów, komunistów i nihilistów, o władzy politycznej, o kwestii socjalnej i o demokracji), św. Piusa X (o chrześcijańskiej akcji ludowej, o błędach Sillonu), Piusa XI (o chrześcijańskim ustroju społecznym i o położeniu Kościoła w Trzeciej Rzeszy) i Piusa XII (o solidarności ludzkiej i państwie totalitarnym) oraz krótkie artykuły (część II) bpa Michała Nowodworskiego (*Chryścianizm i materializm*), ks. Edwarda Podolskiego (*O Komunie Paryskiej 1871 roku*), ks. Henryka Jackowskiego SI (*Potępienie liberalizmu i socjalizmu*), abpa Józefa Teodorowicza (*Państwo chrześcijańskie a państwo pogańskie*), kard. Augusta Hlonda (*Czerwona zorza nad*

światem) i ks. Franciszka Kwiatkowskiego (*Komunizm a religia*), a także teksty (część III), których autorzy próbują dociec źródeł i istoty zarówno nihilizmu, jak i socjalizmu. Wybór dokumentów papieskich i innych artykułów jest lekturą cenną i aktualną, która może przyczynić się do świadomego przeżywania XXI wieku. „Jak to jest możliwe – pytał papież Pius XII, przemawiając do wiernych w 1956 r. – żeby się nie dostrzegało istotnych zamiarów mylącej agitacji, ukrytych za określeniami ‘dialogu’ albo ‘spotkania’?” (Aneta Maniecka, *Wstęp*, w: *Socjalizm i komunizm potępione przez papieży*, s. 29).

Tomasz Kurpierz, Przemysław Piątek, „*Dobić wroga*”. *Aparat represji wobec podziemia zbrojnego na Śląsku Cieszyńskim i Żywiecczyźnie (1945–1947)*, Katowice–Kraków 2007, 471 s.

Książka prezentuje szeroki wachlarz działań podejmowanych przez komunistyczny aparat represji wobec niepodległościowego podziemia zbrojnego na Śląsku Cieszyńskim i Żywiecczyźnie w latach 1945–1947. Omówiono metody o charakterze operacyjnym, zbrojnym i prawnym, a także – biorąc pod uwagę nawet ówczesny stan prawny – przestępczym. W opracowaniu szczegółowo przedstawiono specjalną akcję prowokacyjną Urzędu Bezpieczeństwa, w wyniku której wymordowano na Opolszczyźnie większość żołnierzy z największego na tym terenie zgrupowania partyzanckiego (NSZ), dowodzonego przez kpt. Henryka Antoniego Flame’go, ps. „Bartek”, który ujawniając się na mocy amnestii był bezkarny dla ówczesnej władzy. Komuniści rozpoczęli kolejną prowokację mającą na celu „ukaranie” Flame’go. Ponoć nieoficjalny wyrok śmierci na „Bartka” wydał sam Bolesław Bierut, który nie mógł znieść myśli o przemarszu niemal 400 ludzi z NSZ przed posterunkiem MO w Wiśle. Do skrytobójczego zamachu na Flame’go doszło 1 grudnia 1947 r. w Zabrzegu pod Czechowicami. Zamachowcem był miejscowy milicjant Rudolf Dadak, który nigdy nie został osądzony za swoją zbrodnię, tak samo jak inspiratorzy zamachu, mimo prowadzonego śledztwa, nie zostali ujawnieni i postawieni przed sądem. Całość składa się na bardzo udaną syntezę ustaleń na temat zwalczania podziemia antykomunistycznego na Podbeskidziu po zakończeniu II wojny światowej, opracowaną z jednej strony przez historyka (T. Kurpierz), z drugiej – przez prawnika (P. Piątek).

Pierwsze lata komunizmu w powiecie zawierciańskim (1946–1947), red. W. Dubiański, Katowice–Kraków 2007, 168 s.

Zbiór artykułów prezentujących kształtowanie się nowej, komunistycznej władzy w powiecie zawierciańskim. Społeczeństwo powiatu zawierciańskiego w styczniu 1945 r. zetknęło się z nową rzeczywistością, którą przyniosło długo oczekiwane wyzwolenie spod okupacji niemieckiej. Niebawem owo „wyzwolenie” okazało się kolejnym zniewoleniem narzuconym przez „sprzymierzone” mocarstwo ze Wschodu. Pierwsze powojenne lata nowych porządków wprowadzanych przez zakorzeniającą się władzę ludową stały się tematem sesji naukowej zorganizowanej w 2005 r. w Zawierciu przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN, pt. „Pierwsze lata komunizmu – powiat zawierciański w latach 1945–1947”. Niniejsza praca jest zbiorem referatów wygłoszonych podczas tej sesji. Charakteryzuje ona lokalną społeczność, ukazuje stosunki „władzy ludowej” z podziemiem niepodległościowym oraz Kościołem katolickim – ze wszystkimi, którzy próbowali zapobiec zdominowaniu życia politycznego i społecznego przez komunistów i sprzymierzoną z nimi lewicę. Przybliży również rolę komunistycznej propagandy partyjnej oraz aparatu